

PROBLEMATIKA DORUČOVÁNÍ PLATEBNÍHO ROZKAZU DE LEGE LATA A DE LEGE FERENDA

LENKA ŘEHULOVÁ

Masaryk University, Faculty of Law, the Czech Republic

Abstrakt:

Níže uvedený příspěvek je věnován otázce doručování platebního rozkazu, v níž byla a je spatřována největší slabina rozkazního řízení. V rámci platné právní úpravy je kladen důraz na problematické otázky, které činí interpretační potíže v aplikační praxi. V této souvislosti je proto provedena detailní analýza rozhodovací činnosti soudů, zejména Nejvyššího soudu ČR. Druhá část se zabývá právní úpravou de lege ferenda z pohledu poslední novely občanského soudního řádu, jejímž cílem by mělo být zrychlení, zefektivnění a zamezení průtahů v civilním procesu, tedy i zkráceném řízení.

Klíčová slova:

Občanský soudní řád; platební rozkaz; rozkazní/zkrácené řízení; doručování; doručení; doručování do vlastních rukou; náhradní doručení; uložení; fikce doručení; doručování prostřednictvím veřejné datové sítě; datová schránka; elektronizace justice; žalobce; žalovaný; fyzická osoba; právnická osoba.

Abstract:

The under-mentioned paper is devoted to the issue of delivery of a compulsory payment order as the constant weakness of summary procedure. Within the scope of the valid legal regulation, the accent is put on the issues which cause interpretative difficulties in the practice of law. In this connection the detailed analysis of judicature (especially the judicature of the Supreme Court) is performed. The second part of the report is focused on the legal regulation de lege ferenda in terms of the latest amendment of Civil Procedure Code whereof aim would be acceleration, effectiveness and avoiding all delays in civil procedure therefore in the summary procedure.

Key words:

Civil Procedure Code; compulsory payment order; summary procedure; delivery/service; affidavit of service; delivery in one's own hands; substituted service; legal fiction of delivery; delivery by public data network; data box; electronisation of justice; plaintiff; defendant; natural person/individual; artificial person.

ÚVODEM

V problematice doručování platebního rozkazu byla v minulosti a je i v současnosti spatřována největší slabina rozkazního řízení. Přísná úprava doručování zakotvená v ustanovení §§172 a 173 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen jako „OSŘ“), která je výrazem zvýšené ochrany žalovaného, je hlavním důvodem, proč platební rozkaz není zcela schopen plnit svou funkci institutu brzkého a efektivního vymáhání nesporných peněžitých pohledávek. Ve smyslu ustanovení §172 odst. 2 písm. a) OSŘ platební rozkaz nelze vydat, má-li být doručen žalovanému do ciziny a dále je navíc v ustanovení §173 odst. 1 OSŘ stanovena povinnost doručit platební rozkaz do vlastních rukou, bez možnosti náhradního doručení. Zákon tak garantuje žalovanému, aby se

předepsaným způsobem dozvěděl, že bez jednání soudu mu bylo uloženo zaplatit peněžité plnění. Následující řádky budou věnovány shora nastíněné otázce doručování platebního rozkazu (nikoliv však směnečného a šekového platebního rozkazu), kterážto se stává opět aktuální v souvislosti s přijetím zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, obsahující mj. i novou úpravu v systému doručování.

1. PRÁVNÍ ÚPRAVA DORUČOVÁNÍ PLATEBNÍHO ROZKAZU DE LEGE LATA

Při doručování platebního rozkazu je třeba postupovat nejen podle obecné právní úpravy doručování obsažené v ustanoveních §§45 až 50i OSŘ, ale zároveň mít na paměti speciální pravidla uvedená v úvodu tohoto příspěvku. Platební rozkaz (i tzv. elektronický platební rozkaz) je v listinné podobě v současné době nejčastěji doručován prostřednictvím soudního doručovatele¹, provozovatele poštovních služeb² a orgánu justiční stráže; v určitých případech stanovených občanským soudním řádem i prostřednictvím jiných orgánů.³ Zákon upravuje rozdílně doručování jednotlivým subjektům práva⁴, kdy pro potřeby rozkazního řízení nám však postačí, učiníme-li krátký exkurz v rozsahu doručování fyzickým a právnickým osobám, jež jsou nejfrekventovanějšími účastníky zkráceného řízení.

1.1 DORUČOVÁNÍ FYZICKÝM A PRÁVNICKÝM OSOBÁM

Písemnost určená **fyzické osobě** se ve smyslu ustanovení §46 odst. 1 OSŘ nejčastěji doručuje na adresu jejího bytu, místa podnikání, pracoviště nebo místa, kde se zdržuje. Požádá-li o to fyzická osoba, soud může předat písemnost k doručení na adresu jiného místa v České republice. Doručující orgán může písemnost doručit i všude tam, kde bude daná osoba zastížena.⁵ Zvláštní případy doručování fyzickým osobám jsou upraveny v ustanovení §46a OSŘ.⁶ Není-li adresát (fyzická osoba) na uvedené adrese zastížen, doručující orgán mu na

¹ Soud může zvolit i doručování písemností prostřednictvím soudního doručovatele, který tuto činnost vykonává v rámci svého živnostenského podnikání. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. 20 Cdo 685/2006.

² Jde o nejčastější formu doručování soudních písemností, a to na základě uzavřené poštovní smlouvy, z níž vyplývá povinnost dodat zásilku způsobem předepsaným občanským soudním řádem (§4 a násl. zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách). K porušení povinností provozovatele poštovních služeb srov. např. usnesení Krajského soudu ze dne 31. 8. 2001, sp. zn. 29 Ca 506/2000.

³ Např. prostřednictvím orgánů Vězeňské služby České republiky, zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, územní vojenské správy, Ministerstva vnitra či Ministerstva spravedlnosti.

⁴ Jde o doručování fyzickým osobám, právnickým osobám, patentovému zástupci, osobám vykonávajícím právní poradenství podle zvláštního předpisu, Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, státu, advokátovi, notáři, správnímu orgánu a územně samosprávným celkům.

⁵ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 1. 2009, sp. zn. 5 Cmo 868/98: „Soudní písemnosti, které je nutno doručit do vlastních rukou, lze adresátu doručit kdekoliv, kde bude zastížen.“

⁶ Jedná se o doručení písemnosti osobám ve výkonu trestu, osobám umístěným v zařízení pro výkon zabezpečovací detence, ústavní nebo ochranné výchovy, osobám požívajícím diplomatické výsady a imunity, vojákům a policistům.

místě zanechá výzvu⁷ a jde-li o žalobce, pak v případě nevyzvednutí písemnosti je platební rozkaz doručen třetím dnem ode dne zanechání předmětné výzvy, neboť soudní praxe zastává názor neexistence povinnosti doručení platebního rozkazu žalobci do vlastních rukou, jak bude podrobněji pojednáno níže. Při doručování platebního rozkazu žalovanému, jemuž naopak platební rozkaz musí být doručen do vlastních rukou, uvedená výzva neobsahuje žádné poučení o následcích nevyzvednutí ve lhůtě 10 dnů od uložení, neboť náhradní doručení nepřichází v úvahu. Poté co není taková zásilka ve lhůtě vyzvednuta, je vrácena zpět soudu.

Právnícké osobě se doručuje na adresu jejího sídla zapsaného do obchodního nebo jiného veřejného rejstříku⁸ nebo na adresu, kde skutečně sídlí.⁹ Stejně jako při doručování fyzické osobě, požádá-li o to právnická osoba, soud předá písemnost k doručení na jinou adresu v České republice. Tato možnost však v případě zkráceného řízení nepřichází příliš do úvahy. Za právnickou osobu mohou doručovanou písemnost přijmout orgány a osoby uvedené v ustanovení §21 OSŘ, a to statutární orgán, vedoucí jejího odštěpného závodu nebo vedoucí jiné její organizační složky, prokurista, její zaměstnanci (členové), kteří tím byli pověřeni a dále taktéž i jiné fyzické osoby, které k tomu právnická osoba zmocnila. Při nucené správě právnické osoby je k přijetí písemnosti oprávněn i nucený správce. Pověření fyzické osoby k přijímání zásilek doručovaných na adresu sídla právnické osoby může být i konkludentního charakteru.¹⁰

Pokud platební rozkaz určený do vlastních rukou právnické osoby jako žalovaného je doručen na adresu sídla právnické osoby uvedenou v obchodním rejstříku a převzat pracovníkem pověřeným k přejímání písemností s tím, že převzetí je potvrzeno otiskem razítka a podpisem, považujeme tuto písemnost za doručenou. Nelze tedy považovat za omluvitelný důvod pro rozhodnutí o prominutí zmeškání lhůty případ, kdy byl takový platební rozkaz statutárnímu orgánu, příslušnému útvaru či pracovníku předán teprve po uplynutí lhůty určené k podání odporu. Interní organizační opatření, upravující manipulaci s poštovními zásilkami či jinými písemnostmi, příp. neexistence takového opatření, nemá na doručování soudních písemností a den tohoto doručení vliv.¹¹ Obdobně platí, pokud směrnice právnické osoby omezí pracovníky

⁷ Výzva k vyzvednutí písemnosti musí obsahovat, komu je písemnost určena, který soud ji předal k doručení, u koho, kde a který den bude písemnost uložena a dokdy a v jaké době je možné si zásilku vyzvednout.

⁸ Dojde-li v průběhu řízení ke změně obchodního jména (obchodní firmy), Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 21. 1. 2003, sp. zn. 20 Cdo 2227/2000, konstatoval, že zaslání písemností na původní adresu a pod původním označením nezpůsobuje vadu řízení. Tím, že soud účastníku řízení doručil písemnosti pod jeho starým obchodním jménem, mu soud neodňal možnost v průběhu řízení před soudem jednat.

⁹ Srov. ustanovení §19c zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen jako „ObčZ“).

¹⁰ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2909/2006: „Při posuzování účinnosti doručení platebního rozkazu právnické osobě za situace, kdy jediný jednatel společnosti s ručením omezeným ponechal manželce razítko firmy a byl srozuměn s tím, že v sídle společnosti přebírala s jeho vědomím zásilky určené společnosti, i když nebyla zaměstnankyní právnické osoby a neměla ve vztahu k ní postavení některé z osob vyjmenovaných v § 21 odst. 1 OSŘ, tak s přihlédnutím k tomu, že „přijímající osobou byla manželka jediného jednatele společnosti“ a že „takový způsob doručování byl dlouhodobě praktikován“, lze dojít k závěru, že vykonávaný platební rozkaz byl společností účinně doručen, neboť písemnost převzala fyzická osoba (konkludentně) pověřena přijímáním zásilek doručovaných na adresu sídla právnické osoby.“

¹¹ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 3. 1999, sp. zn. 10 Cmo 79/99.

oprávněné k přijímání písemností, např. přijímání písemností pouze určitého druhu a příslušná písemnost je některému z těchto pracovníků doručena, jde o doručení účinné.¹²

1.2 DORUČENKA

Doručuje-li soud písemnosti prostřednictvím doručujícího orgánu, vyznačí se doručení písemnosti na **doručence** (§50e odst. 2 OSŘ). Do přijetí novely občanského soudního řádu - zákona č. 555/2004 Sb. (účinnost k 1. 1. 2005)¹³ - byla doručka veřejnou listinou a soudy zpravidla trvaly na tom, aby na doručence bylo kromě podpisu přejímajícího uvedeno u právnické osoby a u fyzické osoby, která je podnikatelem, také razítko, ač tato povinnost nebyla zákonem nikterak uložena. Předmětná novela tuto rigidní praxi soudů odstranila a podrobně stanovila náležitosti doručky v konkrétních zákonem předvídaných případech s tím, že není-li prokázán opak, považují se údaje uvedené na doručence za pravdivé (§50f odst. 9 OSŘ - konstrukce tzv. vyvratitelné domněnky). Skutečnost, že doručka nemá náležitosti uvedené v ustanovení §50f OSŘ, neznamená bez dalšího vadnost doručení; soud je povinen jiným způsobem vyšetřit, zda bylo doručeno v souladu se zákonem.¹⁴ Čistě po technické stránce je třeba pro doručení platebního rozkazu použít obálku s doručenkou s modrým pruhem pro zásilky určené „do vlastních rukou“. Také v případě platebního rozkazu platí, že se účastníkům doručuje nikoli originál, nýbrž stejnopis písemného vyhotovení.¹⁵

1.3 DORUČOVÁNÍ DO VLASTNÍCH RUKOU ŽALOVANÉHO

Jak již bylo uvedeno shora, jediným možným způsobem doručení rozhodnutí vydaného ve zkráceném řízení (vzhledem k jeho povaze) je **doručení do vlastních rukou žalovaného**. Jakýkoliv způsob náhradního doručení je vyloučen. Není proto přípustné doručit tuto písemnost uložením podle §46 odst. 3 OSŘ pro fyzické osoby a podle §47 odst. 3 OSŘ pro právnické osoby. Nelze ani postupovat ve smyslu ustanovení pátého a šestého odstavce ustanovení §§46 a 47 OSŘ, uložení s fikcí doručení. O náhradní doručení však nejde, odmítne-li žalovaný přes výslovné poučení doručovatele platební rozkaz převzít, v takovém případě dojde k doručení dnem, kdy bylo jeho přijetí odepřeno (§50 odst. 1 OSŘ).^{16, 17} Byl-li

¹² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 2004, sp. zn. 29 Odo 12/2001.

¹³ Zákon č. 555/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. 20 Cdo 685/2006.

¹⁵ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. 20 Cdo 891/2004: „...Co do podoby, v níž se platební rozkaz doručuje účastníkům, platí i zde, co je řečeno ohledně rozsudku v §158 odst. 2 OSŘ, že účastníkům řízení se doručuje nikoli originál, nýbrž stejnopis písemného vyhotovení rozhodnutí. Není žádný důvod, aby tomu bylo jinak; okolnost, že platební rozkaz vydává soud za specifických podmínek (bez jednání) na tom nic nemění.“

¹⁶ Sborník III., s. 336 in WINTEROVÁ, A.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s. 2003, s. 379.

¹⁷ Dle důvodové zprávy k zákonu č. 555/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, by tentýž právní následek doručení písemností mělo mít i maření doručení příjemcem tím, že odmítá poskytnout doručujícímu orgánu součinnost

platební rozkaz doručen nesprávně osobě, odlišné od účastníka řízení, nelze jej považovat za doručený, a to ani tehdy, dostal-li se shodou okolností do rukou účastníka řízení, kterému byl určen.¹⁸ Doručením do vlastních rukou se teprve vyvozuje rovnost účastníků řízení, neboť i žalovanému je dána možnost projevit svou vůli a vyjádřit se. Zde pak již nezáleží na tom, zda svou vůli vyjádří žalobce konkludentně či písemným odporem, i když zákon s každou z těchto forem spojuje jiné následky. Nesplněním podmínky doručení platebního rozkazu do vlastních rukou, nenabude dané rozhodnutí právní moci. Pokud by tomu tak bylo, došlo by k porušení základního ustanovení zakotveného v čl. 1 a čl. 37 odst. 3 (o rovnosti účastníků v řízení) a dále čl. 36 odst. 1, a čl. 38 odst. 2 (o spravedlivém procesu) ústavního zákona č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod ve znění pozdějších předpisů.¹⁹

Doručení písemnosti prostřednictvím veřejné datové sítě ve smyslu ustanovení §45f odst. 4 OSŘ se sice taktéž považuje za doručení do vlastních rukou, avšak s ohledem na skutečnost, že platební rozkaz (včetně elektronického) se vydává bez slyšení žalovaného, je zřejmé, že předpoklady doručení tímto způsobem uvedené v ustanovení §45f odst. 1 OSŘ nejsou naplněny. Aplikace ustanovení §45f OSŘ je striktně vázána na splnění hned několika podmínek. Jedná se o doručování na elektronickou adresu, kdy adresát musí mít opatřen zaručený elektronický podpis, tuto skutečnost soudu **sdělit** a zároveň požádat či **vysslovit souhlas s doručením písemnosti touto cestou**. S ohledem na charakter rozkazního řízení soud tyto údaje samozřejmě nebude mít k dispozici.

Je-li platební rozkaz **doručován více žalovaným** a nepodaří se jej doručit byť i jednomu z nich, soud usnesením platební rozkaz v plném rozsahu zruší (§173 odst. 2 OSŘ). Uvedené platí bez zřetele k tomu, že žalovaní mají ve sporu postavení samostatných společníků v rozepři (§91 odst. 1 OSŘ) a že po nich není požadováno stejné peněžité plnění. Jsou-li žalovaní zavázáni ke splnění povinnosti společně a nerozdílně, je samozřejmě tento požadavek opodstatněný. V takové situaci se totiž jedná o nerozlučné společenství účastníků ve smyslu ustanovení §91 odst. 2 OSŘ, kdy platí úkony jednoho z účastníků i pro ostatní. Naopak, nejsou-li žalovaní v postavení nerozlučných společníků a platební rozkaz každému z nich ukládá povinnost samostatně, domnívám se, že výše zmíněný postup je příliš rigidní a na překážku účelu zkráceného řízení. V soudní praxi totiž může velmi lehce nastat situace, kdy se platební rozkaz vydaný proti několika žalovaným stane pravomocným a vykonatelným vůči jen některým z nich (vůči těm, kterým byl řádně doručen a nepodali proti němu odpor), kdežto ve vztahu k ostatním žalovaným bude nadále probíhat proces doručování. Za daného stavu věci pak snáze vznikne spor z důvodu, že pro některé účastníky rozkazního řízení soudně vykonatelný platební rozkaz bude vůči všem žalovaným podle §174 odst. 2 zcela zrušen.²⁰ Občanský soudní řád před novelou provedenou zákonem č. 549/1991 Sb. řešil tuto

nutnou k doručení písemnosti (například tím, že doručovateli odmítá otevřít dveře svého bytu nebo jinak předstírá, že není doma, odmítne prokázat svou totožnost apod.). O následcích svého jednání (opomenutí) musí být příjemce poučen.

¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 2. 1996, sp. zn. 5 Cmo 280/95.

¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2000, sp. zn. II. ÚS 406/2000.

²⁰ Srov. BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 776. Soud by v takovém případě měl postupovat, co nejrychleji, aby závady v doručení platebního rozkazu ve vztahu k ostatním žalovaným vyřešil a těmto sporům předešel.

otázku v ustanovení §173 odst. 3 takto: „Nelze-li platební rozkaz doručit, předseda senátu jej usnesením zruší.“ Protože tento text vedl ke směřování samostatného a nerozlučného společenství, byl upraven do současné podoby. Ve vztahu k doručování platebního rozkazu více žalovaným by ryze pro tento účel bylo vhodnější, dle mého názoru, namísto dělení na společenství samostatné a nerozlučné, rozlišovat plnění společné a nerozdílné na jedné straně a jednotlivá plnění, ke kterým jsou žalovaní zvláště povinni na straně druhé. Platební rozkaz by pak mohl v případě samostatného společenství zůstat v platnosti vůči těm žalovaným, kterým se podařilo doručit.

1.4 KE SPLNĚNÍ PODMÍNKY NEDORUČITELNOSTI PLATEBNÍHO ROZKAZU

S ohledem na dikci §173 odst. 2 OSŘ „nelze-li platební rozkaz doručit“ není nikterak konkrétně zákonem stanoveno, za jakých podmínek či kdy, je tento předpoklad splněn. Proto je nutno analogicky vycházet ze základních ustanovení občanského soudního řádu, zejména §1, §5, §6 a §100 OSŘ. Nejvyšší soud ČSSR v jednom ze svých stanovisek dospěl k závěru, že *první bezvýsledný pokus o doručení zásilky nebude zásadně důvodem ke zrušení vydaného platebního rozkazu, nýbrž bude nutné ve smyslu citovaných ustanovení občanského soudního řádu působit k tomu, aby byl platební rozkaz doručen. Pokud by se ovšem i s použitím dalšího zákonem přípustného způsobu doručování nepodařilo zásilku doručit, bude soud povinen dle §173 odst. 2 OSŘ platební rozkaz zrušit.*²¹ V předmětném stanovisku se Nejvyšší soud ČSSR zabývá třemi případy, jež se vyskytují nejčastěji. Níže souhrnně uvedme nejpodstatnější skutečnosti.

1. Není-li možné zásilku doručit, protože žalovaný na uvedené adrese nebydlí, má soud s ohledem na obsah relace poštovního řádu postupovat podle ustanovení §43 odst. 1 OSŘ. Ukáže-li se i nový údaj o bydlišti žalovaného nesprávným, pak zpravidla bude splněn předpoklad pro závěr o nedoručitelnosti platebního rozkazu a soud jej usnesením zruší.

2. Pokud žalovaný na uvedené adrese sice bydlí, avšak tam nebyl zastižen, není možné doručení provést, neboť náhradní doručení je výslovně vyloučeno. Pak soud postupuje ve smyslu ustanovení §45a OSŘ, aniž by ovšem bylo nutné vyčerpat všechny v tomto ustanovení uvedené možnosti způsobu doručení. Mine-li se zmíněný postup soudu účinkem, pak bude opět splněn předpoklad pro zrušení platebního rozkazu.

3. Třetí případ může nastat, jak již bylo uvedeno výše, odepře-li adresát písemnost bezdůvodně přijmout, a to i přes poučení adresáta doručovatelem, pak je třeba vycházet z toho, že došlo k doručení písemnosti, a to dnem, kdy její přijetí bylo odepřeno (§50 odst. 1 OSŘ).

Je-li **platební rozkaz z důvodů jeho nedoručitelnosti zrušen** ve smyslu ustanovení §173 odst. 2 OSŘ, musí soud pokračovat v zahájeném řízení a o uplatněném nároku rozhodnout. Jde o obdobnou situaci jako v případě, když platební rozkaz je dle ustanovení §174 odst. 2 OSŘ zrušen podáním odporu anebo když soud dle ustanovení §172 odst. 3 OSŘ platební rozkaz vůbec nevydá.²² Proti usnesení o zrušení platebního rozkazu je přípustné **odvolání**.

²¹ S III. s. 336-337 in BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 777.

²² Cpj 65/65 in RUBEŠ, J., WINTEROVÁ, A.: Občanský soudní řád a předpisy souvisící. Praha: Linde Praha, a.s. 1993, s. 336.

Jediným způsobilým odvolacím důvodem v takovém případě je námitka řádného doručení všem žalovaným anebo skutečnost, že doručení do vlastních rukou žalovaného nic nebránilo. Zrušení platebního rozkazu má tytéž účinky jako včas podaný odpor (§174 odst. 2 OSŘ).²³

1.5 DORUČOVÁNÍ PLATEBNÍHO ROZKAZU ŽALOBCE

Zajímavou otázkou hodnou rozboru je i **doručování platebního rozkazu žalobci**. V ustanovení §173 odst. 2 OSŘ je zakotvena povinnost doručit platební rozkaz do vlastních rukou pouze žalovanému, o doručení žalobci tu není žádná zmínka. Některé soudy by tak mohli dovodit, že *povinnost doručování do vlastních rukou není ve vztahu k žalobci obligatorní či dokonce, že není třeba platební rozkaz žalobci doručovat a postačí doručení až poté, co nabyl právní moci*. Zčásti dané stanovisko podporuje i judikát citovaný v komentáři občanského soudního řádu autorky A. Winterové a kol., v němž je zjednodušeně řečeno konstatováno následující.²⁴ Ustanovení §174 odst. 1 a 2 OSŘ přiznává žalobci právo podat proti platebnímu rozkazu odpor, ale zároveň zakotvuje oprávnění žalobce podat proti výroku o nákladech řízení řádný opravný prostředek v podobě odvolání. S ohledem na to, že soud rozhoduje o nákladech řízení současně s vydáním platebního rozkazu a platební rozkaz, proti němuž nebyl podán odpor, má účinky pravomocného rozsudku, *lze dovodit, že je nutné doručit platební rozkaz i žalobci, nikoliv však do vlastních rukou*. Osobně se zčásti s tímto judikátem ztotožňuji, avšak se táži, z čeho jest v judikátu vyvozeno, že žalobci není třeba platební rozkaz doručit do vlastních rukou? Tato skutečnost by snad mohla vyplývat z ustanovení §173 odst. 1 OSŘ, jenž hovoří, jak uvedeno shora, pouze o povinnosti doručit platební rozkaz do vlastních rukou žalovaného nikoliv však již žalobce. Vzhledem k tomu ale, že platební rozkaz, proti němuž nebyl podán odpor, nabývá účinků pravomocného rozsudku, by měl být, dle dikce občanského soudního řádu, stejně tak jako jiná meritorní rozhodnutí, doručován do vlastních rukou všech účastníků.²⁵ Navíc připustíme-li, že není obligatorní doručit platební rozkaz do vlastních rukou žalobce, pak je možné obálku s platebním rozkazem předat i jiné fyzické osobě bydlící, působící nebo zaměstnané na témže místě jako žalobce nebo v jeho okolí, která jej zná a souhlasí s tím, že mu písemnost odevzdá.

V citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR se dále dočítáme, že *praxe některých soudů, jež doručují žalobci platební rozkaz až po nabytí právní moci s vyznačením této doložky, neodporuje zákonu*. Ani s tímto stanoviskem, domnívám se, nelze souhlasit. Je-li totiž žalovanému doručen platební rozkaz, počne běžet zákonem stanovená 15-ti denní lhůta pro podání odporu, po jejímž marném uplynutí, platební rozkaz nabývá účinků pravomocného rozsudku, nikoliv však současně i ve vztahu k žalobci, neboť žalobci od okamžiku doručení platebního rozkazu počne běžet lhůta pro podání odvolání proti výroku o nákladech řízení. Může totiž zcela reálně nastat situace, kdy soud nesprávně vyčíslí částku určenou na náhradu nákladů řízení. V takovém případě je žalobce oprávněn využít lhůtu k podání odvolání, která

²³ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 776.

²⁴ Sborník IV s. 384 in WINTEROVÁ, A. a kol.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2003, s. 379.

²⁵ Srov. ustanovení §45b odst. 1 OSŘ: „Do vlastních rukou se doručují písemnosti, u nichž tak stanoví zákon, a jiné písemnosti, nařídí-li to předseda senátu.“ a ustanovení §158 odst. 2 OSŘ: „Stejnopis písemného vyhotovení rozsudku se doručuje účastníkům, popřípadě jejich zástupcům do vlastních rukou.“

však nepočne běžet dříve, než bude platební rozkaz žalobci doručen.²⁶ Jak by pak bylo realizovatelné vyznačení doložky právní moci na platebním rozkazu a jeho zaslání žalobci v souladu s ustanovením daného judikátu v tomto konkrétním případě? Bylo by to uskutečnitelné pouze za předpokladu vzdání se práva na podání odvolání, což dle mého názoru v rozkazním řízení nelze.²⁷ Tato praxe soudů, ač sleduje správný účel, a to úsilí o maximální zefektivnění civilního procesu, není v souladu s aktuálním zněním občanského soudního řádu a jako takovou ji tedy považuji za příliš unáhlenou. Usuzuji, že jako řešení, které by odpovídalo literě zákona, se nabízí postup soudu způsobem, že by byl platební rozkaz doručován žalobci a žalovanému současně, přičemž by byla přípustná varianta náhradního doručení žalobci. V opačném případě se sice jedná o prostředek zefektivnění civilního řízení soudního, avšak na úkor zákonnosti.

2. PRÁVNÍ ÚPRAVA DORUČOVÁNÍ PLATEBNÍHO ROZKAZU DE LEGE FERENDA

V částce 3 Sbírky zákonů s datem rozeslání 8. leden 2009 byl vyhlášen **zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony**. Jde o tzv. souhrnnou novelu občanského soudního řádu vycházející z Programového prohlášení vlády ze dne 17. ledna 2007, kterážto je zaměřena na zrychlení, zefektivnění a zamezení průtahů v civilním řízení soudním. Předmětná novela, jež nabývá účinnosti prvním dnem šestého kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení, tj. 1. července 2009, obsahuje i **novou právní úpravu systému doručování**. Zaměřme se níže pouze na ty skutečnosti, které se promítnou do právní úpravy doručování v rámci zkráceného řízení.

2.1 NOVUM - DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM VEŘEJNÉ DATOVÉ SÍTĚ DO DATOVÉ SCHRÁNKY

Daný zákon mimo jiné mezi způsoby doručování v souvislosti s elektronizací justice zařazuje nově **doručení prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky** (nově zejména v ustanovení §46 a §47 OSŘ), které na rozdíl od doručování prostřednictvím datové sítě na elektronickou adresu by nemělo být závislé na žádosti ani souhlasu adresáta. Adresou pro doručování prostřednictvím veřejné datové sítě bude adresa datové schránky evidovaná dle **zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů** (dále v textu jen jako „zákon o elektronických úkonech“), jež nabývá účinnosti taktéž dne 1. července 2009. **Datové schránky** bude zřizovat a spravovat Ministerstvo vnitra (dále v textu jen jako „ministerstvo“). Datovou schránku fyzické osoby, podnikající fyzické osoby²⁸ a právnické osoby neuvedené v §5 odst. 1 zákona č. 300/2008 Sb.

²⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31. 12. 1980, sp. zn. Cpj 148/80: „...Doručující orgán musí proto na doručence vyznačit datum doručení, aby bylo následně zřejmé, kdy byl platební rozkaz doručen a zda je odvolání včasné.“

²⁷ Srov. ustanovení §156 odst. 1 OSŘ: „Rozsudek se vyhláší vždy veřejně; vyhláší jej předseda senátu jménem republiky. Uvede přitom výrok rozsudku spolu s odůvodněním a poučením o odvolání a o možnosti výkonu rozhodnutí. Po vyhlášení předseda senátu zpravidla účastníky vyzve, aby se vyjádřili, zda se vzdávají odvolání proti vyhlášenému rozsudku.“

²⁸ §4 odst. 3 zákona o elektronických úkonech stanovuje výjimku vztahující se na advokáta, daňového poradce a insolvenčního správce jako podnikající fyzické osoby, jimž je datová schránka zřizována automaticky bez

zřídí ministerstvo bezplatně na žádost, a to do 3 dnů ode dne podání žádosti (tj. zřízení datové schránky u těchto subjektů bude ryze dobrovolného charakteru). Jde-li o právnické osoby zřízené zákonem či zapsané v obchodním rejstříku, orgány veřejné moci a orgány územně samosprávných celků, datová schránka těchto subjektů bude založena automaticky bezodkladně po jejich vzniku (tj. obligatorně bez nutnosti žádosti). Nová právní úprava staví doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky do prioritní pozice před ostatní formy doručování.

Nebude-li mít adresát zpřístupněnou datovou schránku, bude se doručovat na **adresu pro doručování** specifikovanou nově v ustanovení §46b OSŘ. Obecně u **fyzické osoby** se jedná o adresu evidovanou v informačním systému evidence obyvatel, na kterou ji mají být doručovány písemnosti²⁹; nebude-li taková adresa evidována, bude se doručovat na adresu trvalého pobytu vedenou podle zvláštního právního předpisu.³⁰ **Podnikající fyzické osobě** budou písemnosti doručovány na adresu místa podnikání nebo adresu zástupce pro doručování uvedenou ve smlouvě, ve sporu z této smlouvy; popřípadě na adresu sídla organizační složky (§46b písm. b) OSŘ). Konečně písemnost určená **právnické osobě** bude adresována na adresu sídla či adresu zástupce pro doručování uvedené ve smlouvě, ve sporu z této smlouvy; popřípadě shodně jako shora u fyzické osoby na adresu sídla organizační složky (§46b písm. e) OSŘ).

2.2 DORUČOVÁNÍ DO VLASTNÍCH RUKOU DE LEGE FERENDA

Z pohledu rozkazního řízení nás bude zajímat zejména problematika **doručování do vlastních rukou** obsažená nově v ustanovení §49 OSŘ, kterážto však na dosavadní právní úpravě doručování platebního rozkazu žalovanému toho příliš nezmění. Písemnosti určené do vlastních rukou adresáta budou doručovány na adresu pro doručování. Nebude-li adresát na dané adrese zastížen, doručující orgán **písemnost uloží** a adresátu **zanechá vhodným způsobem výzvu k vyzvednutí zásilky**.³¹ Nebude-li možné zanechat v místě doručování výzvu (tzn. ve velmi ojedinělých případech), doručující orgán vrátí písemnost odesílajícímu soudu a uvede, ve který den nebyl adresát zastížen. Odesílající soud vyvěsí na úřední desce výzvu k vyzvednutí písemnosti u soudu (§49 odst. 2 OSŘ). Písemnost bude ukládána stejně jako nyní u provozovatele poštovních služeb, jestliže bude písemnost doručována jeho prostřednictvím nebo v ostatních případech u okresního soudu, v jehož obvodu je místo doručení. Zachována zůstává i **úložní lhůta 10 dnů**, po jejímž marném uplynutí nastává **fikce doručení** a platí, že písemnost byla doručena posledním dnem této lhůty, i když se adresát o uložení nedozvěděl. Novum je v této souvislosti třeba spatřovat v tom, že po marném uplynutí dané lhůty doručující orgán **vhodí písemnost do domovní nebo jiné adresátem užívané**

žádosti, a to bezodkladně poté, co ministerstvo obdrží informaci o jejich zapsání do zákonem stanovené evidence.

²⁹ Ustanovení §10b odst. 1 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění zákona č. 7/2009 Sb.

³⁰ Ustanovení zákona č. 133/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ustanovení §77 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ Podrobněji srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, k bodu 16 až 25, zvláštní část.

schránky, ledaže soud i bez návrhu vhození písemnosti do schránky vyloučí. I když „vhození do schránky“ nemá žádné právní účinky, zvyšuje se tím pravděpodobnost, že se účastník přece jen dozví, jaká písemnost mu byla doručena. Není-li takové schránky, písemnost se vrátí odesílajícímu soudu a vyvěsí se o tom sdělení na úřední desce soudu. I nadále však zákon u platebního rozkazu striktně trvá na doručení do vlastních rukou žalovaného bez možnosti náhradního doručení, a proto se nové ustanovení §49 odst. 4 OSŘ upravující institut doručení tzv. fikcí, neuplatní. Doručující orgán v takovém případě, stejně jako doposud, vrátí písemnost po marném uplynutí lhůty 10 dnů ode dne, kdy byla připravena k vyzvednutí, odesílajícímu soudu.

Za doručení do vlastních rukou adresáta se totožně jako v současné právní úpravě považuje i **doručení písemnosti prostřednictvím veřejné datové sítě**. Oproti předchozí právní úpravě však poskytuje poprvé možnost doručení platebního rozkazu nikoliv v listinné podobě, ale elektronickou formou prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Předpokladem této formy doručení bude dle ustanovení §17 odst. 1 zákona o elektronických úkonech zpřístupnění zmiňované datové schránky, k němuž má dojít prvním přihlášením oprávněné osoby nebo administrátora, nejpozději však patnáctým dnem po dni doručení přístupových údajů těmto osobám (§10 odst. 2 zákona o elektronických úkonech). **Platební rozkaz**, který bude dodán do takto zpřístupněné datové schránky, pak bude **doručen okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásí osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodanému dokumentu**. Nepřihlásí-li se daná osoba do datové schránky ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byl dokument do datové schránky dodán, považuje se tento dokument za doručený posledním dnem této lhůty (tzv. fikce doručení); **to neplatí, vylučuje-li jiný právní předpis náhradní doručení** (§17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech). Z uvedeného tedy vyplývá, že ani zde se institut tzv. fikce doručení ve zkráceném řízení nemůže uplatnit. Zůstává tedy otázkou do jaké míry a zda vůbec tato novela občanského soudního řádu společně se zákonem o elektronických úkonech, povedou ke zrychlení a tím i zefektivnění rozkazního řízení. Doručovat elektronické vyhotovení platebního rozkazu bude totiž možné pouze osobám, které budou mít zpřístupněnou datovou schránku a těchto osob (zejména fyzických osob), domnívám se, nebude mnoho. Navíc lze očekávat, že po určitou dobu budou žalovaní zpochybňovat účinky doručení do datové schránky s tvrzením, že datová schránka nebyla zpřístupněna, poněvadž se adresát do ní sám nepřihlásil a přístupové údaje mu nebyly řádně doručeny.

2.3 DORUČOVÁNÍ JINÝCH PÍSEMNOSTÍ

Pokud bychom připustili, že žalobci není nutné doručit platební rozkaz do vlastních rukou, pak nás bude zcela jistě zajímat i nové ustanovení §50 OSŘ hovořící o tzv. **doručování jiných písemností**. Nezastihne-li v takovém případě doručující orgán adresáta, doručí se písemnost vhozením do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky, čímž se písemnost považuje za doručenou. Odpadne tedy zanechání výzvy a třídní lhůta uložení na poště. Oproti stávající právní úpravě již nebude možné doručit vhodné osobě bydlící, působící nebo zaměstnané na téže místě nebo v jeho okolí, která adresáta zná a souhlasí s tím, že mu písemnost odevzdá.

ZÁVĚREM

Ze shora uvedeného vyplývá, že současná právní úprava doručování platebního rozkazu i přes uvedenou novelu občanského soudního řádu a přijetí zákona o elektronických úkonech, je *sit venia verbo* z hlediska účelu zkráceného řízení ne příliš vyhovující. Pohledem veřejně

dostupných statistik je z celkového počtu platebních rozkazů úspěšně do vlastních rukou (bez možnosti náhradního doručení) doručeno asi 30 až 40%.³²

Doručování platebního rozkazu náhradním způsobem, tzn. uložení na poště s následnou možnou fikcí, jak je tomu i v jiných zemích, například ve Spolkové republice Německo, Nizozemí či Velké Británii, by dle mého názoru mohlo významnou měrou přispět k účinnosti tohoto institutu. Na druhou stranu ovšem by žalovanému v rámci zajištění procesní obrany musel být poskytnut jakýsi „mimořádný opravný prostředek“, kterým by měl možnost se bránit proti pravomocnému platebnímu rozkazu ve vykonávacím řízení. V takovém případě by pak žalovaný musel prokázat, že z omluvitelných důvodů nebyl schopen platební rozkaz převzít a ani v následné úložné lhůtě jej bez svého zavinění nebyl schopen vyzvednout. Jednalo by se o jakýsi „návrh na zrušení platebního rozkazu“, který by bylo nutno řádně odůvodnit a tvrzené důvody doložit listinami. Jestliže by bylo takovému návrhu soudem vyhověno, tento by pak i bez návrhu žalobce daný platební rozkaz usnesením zrušil a ve věci nařídil jednání, obdobně jako v případě uvedeném v ustanovení §173 odst. 2 OSŘ.³³

Literatura:

Monografie

- [1] BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 1046, ISBN 80-7179-378-7.
- [2] JIRSA, J.: Novinky v civilním řízení soudním. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2005, s. 133, ISBN 80-8619-986-X.
- [3] RUBEŠ, J., WINTEROVÁ, A.: Občanský soudní řád a předpisy souvisící. Praha: Linde Praha, a.s. 1993, s. 539, ISBN 80-8564-700-1.
- [4] WINTEROVÁ, A.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s. 2003, s. 1023, ISBN 80-7201-551-6.

Odborné články

- [1] KOZEL, R.: Jak urychlit vymáhání pohledávek v obchodních vztazích. Právní rádce, č. 7, 1997, ISSN 1210-4817.

Judikatura

- [1] Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31. 12. 1980, sp. zn. Cpj 148/80.
- [2] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 2. 1996, sp. zn. 5 Cmo 280/95.
- [3] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 1. 1999, sp. zn. 5 Cmo 868/98.

³² JIRSA, J.: Novinky v civilním řízení soudním. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2005, s. 124.

³³ K tomu srov. KOZEL, R.: Jak urychlit vymáhání pohledávek v obchodních vztazích. Právní rádce, č. 7, 1997, s. 6.

- [4] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 3. 1999, sp. zn. 10 Cmo 79/99.
- [5] Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2000, sp. zn. II. ÚS 406/2000.
- [6] Usnesení Krajského soudu ze dne 31. 8. 2001, sp. zn. 29 Ca 506/2000.
- [7] Usnesení Nejvyšší soud ČR ze dne 21. 1. 2003, sp. zn. 20 Cdo 2227/2000.
- [8] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 2004, sp. zn. 29 Odo 12/2001.
- [9] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. 20 Cdo 891/2004.
- [10] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. 20 Cdo 685/2006.
- [11] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2909/2006.

Právní předpisy

- [1] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- [2] Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- [3] Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů; účinnost ode dne 1. 7. 2009.
- [4] Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony; účinnost ode dne 1. 7. 2009.
- [5] Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 7/2009 Sb.
- [6] Zákon č. 325/1999 Sb., o azyl, ve znění pozdějších předpisů.
- [7] Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodové zprávy k zákonům

- [1] Důvodová zpráva k zákonu č. 555/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.
- [2] Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

*Dávid R., Neckář J., Sehnálek D., (Editors). COFOLA 2009: the Conference Proceedings, 1. edition.
Brno : Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4821-8*

Reviewer:
Jaruška Stavinohová

Contact – email:
mgr.lenka.rehulova@seznam.cz